

ОПЕРАТИВНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАЦІ

Богатирьова Г. А.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. Стаття розкриває шляхи здійснення адаптивного управління системою формування художньої культури майбутніх учителів праці, яке неможливе без взаємодії всіх учасників педагогічного процесу. Автор розробляє організаційну модель управління, яка здатна забезпечити результативність функціонування даної системи.

Ключові слова. організаційна модель, управління, системний підхід.

Анотация. Богатырева Г. А. В статье раскрыты пути осуществления адаптивного управления системой формирования художественной культуры будущих учителей труда, которая невозможна без взаимодействия все участников педагогического процесса. Автор разрабатывает организационную модель управления, которая способна обеспечить результативность функционирования данной системы.

Ключевые слова. организационная модель, управление, системный подход.

Annotation. Bogatyryova G. A. In article ways of realization of adaptive management are opened by system of formation of art culture of the future teachers of work. Which is impossible without interaction all participants of pedagogical process. The author develops organizational model of management which is capable to provide productivity of functioning of the given system.

Key words/ organizational model, management, the system approach.

Постановка проблеми. Проблема ефективності педагогічної освіти потребує вдосконалення та оптимізації системи художньо-професійної підготовки майбутнього педагога. Оновлення завдань і змісту підготовки майбутнього вчителя, зокрема вчителя праці, в сучасних соціально-економічних умовах залежить від загального результату функціонування цієї системи, від реально існуючих зв'язків між всіма її підсистемами. В свою чергу це потребує змін до управлінської діяльності, метою якої повинна стати активізація здатності студента до оволодіння знаннями про соціокультурний досвід (соціальний, матеріально-практичний, духовно - діяльнісний). Модернізація змісту управлінської діяльності передбачає формування умов розвитку творчих можливостей учасників навчально-виховного процесу, відмову від декларативного спілкування, створення партнерського, рівноправного стилю відносин. Аналіз різних підходів до визначення сутності процесу управління виявив, що найбільш ефективною системою формування художньої культури функціонуватиме за умови адаптивного колегіального управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Управління педагогічним процесом та розробка оперативно-діючих моделей управління передбачає

ефективне функціонування навчально-виховного процесу як системи. Зазначений підхід до вирішення проблем управління та використання методу педагогічного моделювання знайшов відображення у роботах В. І. Бондара, Л.І.Даниленко, В.І.Маслова, В.С.Пікельної та ін. Використання управлінських моделей, як свідчить педагогічний досвід і праці дослідників, є одним із сучасних ефективних шляхів удосконалення діяльності майбутнього педагога на основі положень теорії систем.

Формулювання цілей статті. Виходячи з положення про те, що художня культура є складовим структурним елементом соціального життя і являє собою динамічну систему, ми дійшли висновку про органічний зв'язок впливів об'єктивних умов і суб'єктивного чинника у функціонуванні цієї системи, поєднання яких забезпечить комплексний, системний характер формування художньої культури як якості особистості.

Результати дослідження. Необхідність виходу за межі вузько технологічного розуміння професійної діяльності у сферу психології свідомості суб'єкта потребує змін у відношеннях "викладач-студент", "вчитель-учень", які повинні здійснюватися лише на основі діалогу, тобто рефлексивної взаємодії. Дослідник Г. О. Сиротенко стверджує, що "недостатньо контролювати питання виховної роботи зі школярами, реалізації завдань фізичного, художнього й духовного розвитку вихованців, що є обов'язковою передумовою успішного формування гармонійно розвиненої особистості випускника загальноосвітньої школи" [3, с. 66 - 67]. Контроль повинен відігравати інформаційну, стимулюючу, коригувальну та методичну (навчальну) функції.

У практичній діяльності педагогічних навчальних закладів провідними на сьогодні залишаються класичні функції управлінської діяльності: прийняття управлінського рішення, організація, коригування, облік і контроль. "Функції управління, - за формулюванням цього поняття В. С. Пікельною, - особливий вид управлінської діяльності, певний розподіл праці, певна спеціалізація в сфері управління" [4, с. 58].

Дефініція поняття управління найбільш точно сформульована В. С. Пікельною: "Управління – це технологічний процес, який дозволяє з використанням спеціальних механізмів управління переводити систему будь-якої діяльності в якісно новий, більш ефективний стан" [4, с. 54]. Вчена установила і довела, що управляти – це впливати насамперед не на підсистеми, а на існуючі між ними зв'язки. Зауважимо, що процес управління дозволяє впливати як на всю систему одночасно, так і на кожен окрему підсистему. Тобто, хоча підсистеми створені для виконання певних функцій, вони є відносно цілісними. При цьому, кожному з перелічених компонентів притаманні ознаки всієї системи, бо вони складають єдину динамічну систему формування художньої культури майбутнього педагога. Таким чином, результативність системи формування художньої культури майбутнього вчителя праці залежить від цілеспрямованості та успішного функціонування всіх її підсистем.

Ми розглядали навчально-виховний процес підготовки майбутніх учителів праці як системне утворення, всі елементи якого в реальному процесі учіння взаємопов'язані і перебувають у діалектичній єдності. Згідно цього цей процес становить цілеспрямовану, самокеровану, відображально-перетворювальну художньо-естетичну діяльність, яка спрямована на ґрунтовне засвоєння навчального матеріалу та його застосування у розв'язанні професійних завдань.

Важливим чинником функціонування, розвитку й вдосконалення системи формування художньої культури майбутніх учителів праці виступає управлінська модель колегіального управління педагогічним процесом. Зазначимо, що найбільш оптимальним є адаптивний стиль управління, який передбачає об'єднання потреб всіх суб'єктів педагогічної взаємодії при визначенні та досягненні реалістичної мети. Сутність такого стилю управління полягає у збереженні пріоритету розвитку кожного суб'єкта навчально-виховного процесу, забезпечення йому альтернативи вільного вибору шляхів самореалізації, узгодженості цілей та інтересів керуючої та керованої та керуючої. Саме в такий спосіб зберігається пріоритет розвитку суб'єкта на

основі вільного вибору та об'єднання зусиль керівників і виконавців для досягнення спільно виробленої мети. Саме від міри узгодженості інтересів суб'єктів навчально-виховного процесу залежить успішність та повнота самореалізації всіх учасників педагогічного процесу.

Так, за думкою В.С.Пікельної, до найбільш ефективних моделей можна віднести організаційне моделювання. Воно передбачає розробку моделі управлінської діяльності, в якій "може бути змодельований чи об'єкт, чи суб'єкт управління, або рух інформації по прямим чи зворотним зв'язкам систем і підсистем, або розробка моделі управлінського циклу" [4, с. 47]. Розробляючи систему управління дослідник підкреслювала: "Модель управління буде тим ефективніше, чим повніше встановить відповідність колективній та індивідуальних творчих ініціатив суб'єктів педагогічного процесу його цілям" [4, с. 76]. Саме розподіл компетенції визначає кількість свободи функціонування кожної підсистеми і збільшує ступінь самоврядування, спрямовуючи всі дії колективу на управлінські рішення, на особистісний розвиток його суб'єктів.

Було виявлено, що всі організаційні моделі розробляються за досить простим алгоритмом, але інструментом моделювання стають технологічні функції управління: планування, організації, координування, контролю, регулювання, обліку та аналізу. В розробленій нами організаційній моделі (Рис. 1) вжито графічну основу, завдяки якій модель сприймається візуально й дозволяє визначити зв'язки між окремим її елементами. Дотримання умови колегіальної форми управління передбачає прийняття конкретних рішень в горизонталі моделі оперативного управління, а також для вирішення визначених по вертикалі основних завдань. В представленій моделі на календарній сітковій основі вертикальна графа розкриває зміст роботи, способи її організації, які можуть бути досягнуті в процесі виконання зазначених робіт; у горизонтальних графах розміщені заходи процесу управління, зазначені основні форми роботи, які використовуються під час їх проведення,

відповідальні за їх підготовку та терміни проведення. У моделі враховано різний крок планування (тиждень, місяць, навчальний рік).

Модель управління системою формування художньої культури майбутніх учителів праці передбачає, що всі етапи художньо-естетичної діяльності відбуваються (реалізуються) в студентському колективі, де кожен має право висловити свою особисту позицію. Контроль за якістю художньо-естетичної діяльності студентів здійснюється художньо-творчою радою, склад якої може періодично змінюватися. Таким чином, кожен учасник навчально-виховного процесу по черзі виступає в ролі керованого та керуючого.

Художньо-творча рада оголошує свої рішення й здійснює управління художньо-естетичною діяльністю через: засідання культурологічного клубу "Я і творчість", обговорення та аналіз студентських творчих робіт, засідання круглого столу, дискусії, випуск стендів культурологічної тематики та ін.

Організаційна модель системи формування художньої культури майбутніх учителів праці дозволяє реалізувати успішно здійснювати цей процес за умов використання як традиційних, так і нетрадиційних форм організації навчально-виховного процесу. До перших ми віднесли: лекції, семінари, самостійну роботу. Нетрадиційні форми організації роботи по формуванню художньої культур майбутніх учителів праці: евристичні бесіди, дискусії, екскурсії, вечори запитань і відповідей, конкурси, вікторини, інтелектуальні аукціони, круглі столи тощо.

Графічна модель дозволяє показати не лише форми роботи, але й хто саме до них залучається, терміни їх реалізації. Використовуючи таку форму планування можна досягти послідовності й узгодженості в процесі формування художньої культури майбутніх учителів праці на всіх етапах її реалізації. Саме управлінська організаційна модель надає можливості вибору шляхів самореалізації студентів та зобов'язує до відповідальності за виконання прийнятих рішень.

Форми роботи	вересень				жовтень				листопад				грудень				січень				лютий				березень				квітень				травень											
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV								
Лекції	○								○				○				○				○				○				○				○				○				○			
Лабораторно-практичні роботи	□				□				□				□				□				□				□				□				□				□				□			
Евристичні бесіди																																												
Дискусії																																												
Екскурсії																																												
Заняття культурно-логічного клубу																																												
Відвідування виставок																																												
Веселля запитань і відповідей																																												
Конкурс																																												
Вікторини																																												
Інтелектуальні аукціони																																												
Круглі столи																																												
Ігри-драматизації																																												
Брейв-риши																																												
Творчі роботи																																												
Рецензії																																												
Анотації																																												
Оформлення статей																																												
Актуалізація, педагогічне спостереження																																												

○ – групова робота;   Δ – художньо-творча рада;   ■ – рада ліберів
□ – індивідуальна робота;   ● – творчі групи;   ◇ – рада факультету.

Рис. 1. Організаційна модель управління системою формування художньої культури майбутніх вчителів праці

Висновки. Організаційна модель управління системою формування художньої культури майбутніх учителів праці була використана нами як засіб організаційно-педагогічного методу управління на основі використання різноманітних форм роботи. Саме така модель є ефективною, адже дозволяє реалізувати об'єктивно необхідні загальні (технологічні) управлінські функції та націлює на встановлення взаємозв'язків між різними формами організації процесу формування художньої культури особистості.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Шляхи використання положень теорії моделювання та змісту процесу управління системними явищами в педагогічній науці потребують подальшого удосконалення. Розробка загальних та спеціальних функцій управління дозволить здійснити визначену системність, цілісність та безперервність управлінських впливів на педагогічні процеси у вищій школі в цілому та в окремих ланках навчально-виховної роботи.

Літератури

1. Кушнір В.А. Системне моделювання процесу вимірювання в педагогічних дослідженнях // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 1. – С. 35 - 43.
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: Посібник. – К.: Академвидов, 2003. – 568 с.
3. Сиротенко Г.О. Шляхи оновлення освіти: науково-методичний аспект. Інформаційно-методичний збірник. – Х.: Основа, 2003. – 96 с.
4. Пікельня В.С. Управління школою. У 2 ч. – Ч.2. – Х.: Основа, 2004. – 112 с.

ОСОБЛИВОСТІ І ЗМІСТ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ ЖІНОК-ЛІДЕРІВ В ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА РУХІВ.

Болотська О. А.

Луганський національний педагогічний університет ім. Т.Шевченка

Анотація. Болотська О.А. Стаття присвячена актуальній проблемі впровадження гендерної освіти в педагогіку та теоретичному аналізу змісту й специфіки гендерного виховання жінок-лідерів в діяльності громадських організацій і рухів.

Ключові слова. гендер, гендерна освіта, жінка-лідер, громадський рух.

Анотация: Болотская О.А. Статья посвящена актуальной проблеме внедрения гендерного образования в педагогику и теоретическому анализу содержания и специфики гендерного образования женщин-лидеров в деятельности гражданских организаций и движений.

Ключевые слова. гендер, гендерное образование, женщина-лидер, общественное движение

Annotation. Bolotska O. A. The paragraph is dedicate to the actual problem of introducing Gender's education in the pedagogical and theoretical analysis of the specific nature Gender's upbringing women leader in the activity social organizations and movements.

Key words. gender, gender education, the woman - leader, social movement